

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

**A TURISZTIKAI DESZTINÁCIÓS MENEDZSMENT STRATÉGIÁK
FENNTARTHATÓSÁGGAL KAPCSOLATOS VETÜLETEINEK VIZSGÁLATA AZ
EVIDENCE MODELL SEGÍTSÉGÉVEL**

**Analysis of Tourism Destination Management Strategies' Sustainability Dimensions
using the Evidence Model**

SZABÓ Dániel Róbert

Összefoglalás

Jelen tanulmányban térségek turisztikai desztináció menedzsment stratégiáinak fenntarthatósággal kapcsolatos céljait és eszközeit vizsgálom. Bemutatásra kerül egy saját elemzési és értékelési eszköz, az EVIDENCE modell, mely a TDM rendszerek kérdéses vetületeinek értékelésében, elemeinek, kapcsolódásainak rendszerezésében nyújthat segítséget a tervezésben, megvalósításban résztvevők számára, kiemelten kezelve a környezettel kapcsolatos elemek mellett a helyi közösségek, látogatók, turisztikával kapcsolatos vállalkozások és szervezetek, intézmények helyi gazdaságra gyakorolt hatásait is. Az egyes térségek, területek turisztikával kapcsolatos stratégiáinak vonatkozó elemeit összegyűjtve, valamint a bennük szereplő eszközöket és célokat fenti modell kategóriáiba sorolva keresem a TDM tervek "mainstream"-nek tekinthető elemeit. A KAPP modell segítségével tárgyalásra kerül az is, hogy az egyes turisztikai fejlesztéssel foglalkozó szervezetnek milyen eszközökkel és tulajdonságokkal kell rendelkezniük a sikeres és hosszú távú, megbízható, illetve fenntartható működéshez.

Abstract

Examining the goals and instruments of tourism destination management strategies related to sustainability, the EVIDENCE model is presented as a new, proprietary tool to assess, evaluate and systematize notable connections between the most common and main elements of these plans. What kind of effect do they have on the local communities, economy, visitors, or on the destination's ecology, environment, nature, tourism industry, including the related businesses, organizations and institutions? Elements of these plans, and strategies were analyzed and listed in the certain categories of the model above, focusing on its the main objectives. Using these data, the main elements and approaches considered to be mainstream of the sustainable tourism destination strategies can be collected. The BCRC model, also discussed in the study, can reveal the main flavors and assets, that each tourism development organization must have in order to be successful, reliable and sustainable and to achieve their goals not only until the end of certain projects, but also in the long run.

Kulcsszavak

TDM, turizmus, fenntarthatóság, EVIDENCE modell, KAPP modell

Keywords:

TDM, tourism, sustainability, EVIDENCE model, BCRC model

JEL kód: *R10, L83, Q01, Q56*

Bevezetés

A TDM rendszereket vizsgálva általánosan elmondhatjuk, hogy középpontjukban valamilyen település vagy térség turizmusának fenntartható módon történő fejlesztése áll, azonban céljaik, s az alkalmazott eszközök tekintetében sok esetben túlmutatnak a fenti területen. A rövid távú hatások vizsgálata mellett legalább annyira fontos, hogy hosszú távon is vizsgáljuk a programok lehetséges kimeneteleit, az általuk érintett területeket. Hazai TDM pályázatok fenntarthatósággal kapcsolatos vetületeinek vizsgálatán keresztül bemutatásra kerül az EVIDENCE modell, mely lehetővé teszi ezek részletes besorolását, rendszerbe foglalását.

A turizmus általános definíciója és szereplői

Turizmus alatt az emberek állandó munkarendjük és életvitelükön kívüli helyváltoztatásait és az ezen helyen történő tartózkodásukat érthetjük, melynek célja a szabadidő aktív eltöltése, pihenése, egészség-célú, művelődési, valamint az emberi érintkezési igények helyváltoztatáson keresztül történő kielégítése, melyhez felhasználásra kerülhetnek különféle infrastrukturális, gazdasági, kulturális, műszaki intézmények, szolgáltatások, termékek. A turizmus további szereplői a számukra különféle szolgáltatásokat nyújtó intézmények, szervezetek, vállalkozások, továbbá a fogadó közösségek, illetve a természeti- és kulturális környezet [FEKETE 2006].

Turisztikai desztináció

Turisztikai desztináció, illetve turisztikai cél- és fogadó terület, település egy olyan földrajzilag lehatárolható területi egység, mely önálló turisztikai vonzerővel rendelkezik. Képes a termékek és szolgáltatások összességén keresztül egy komplex élményt nyújtani a turisták számára, a fenti vonzó tulajdonságokhoz kapcsolódó szükségleteiket igyekszik kielégíteni. Egy komplex turisztikai termék felkínálásra képes térség egészét értjük alatta, melynek területe nem feltétlenül követi a közigazgatási határokat, nagysága, kiterjedése pedig a turizmus formájának függvényében különböző lehet. Maga a desztináció egy fogadótérség, illetve – a turisták szempontjából – egy utazási célterület, mely a fentieknek megfelelően alkalmas szükségleteik kielégítésére, a turizmussal kapcsolatos megfelelő szolgáltatások nyújtására, így biztosítva egy komplex turisztikai terméket [LENGYEL 2008].

Turisztikai desztináció menedzsmentjének feladatköre

A turisztikai desztináció menedzsment egy folyamatos, hosszú távú, célzott folyamat, melyben az adott terület, térség turisztikai termékeit és egyéb szolgáltatásait egységesen, komplex módon kezelik a partnerek, melyek lehetnek szakmai és civil szervezetek, önkormányzatok, megbízott és önálló vállalkozások [AUBERT 2007]. A desztinációmenedzsment így nem fedhető le egyszerűen a turizmusmarketing és projektmenedzsment vonatkozó megközelítéseivel [AUBERT 2011]. Ezen szereplők együttműködnek annak érdekében, hogy a látogatók turisztikai élményét, illetve a turizmusból származó különböző hatásokat optimalizálják, figyelembe véve a fenntarthatósággal kapcsolatos szempontokat is.

A TDM célja, hogy a nemzetközi tendenciáknak megfelelően kialakítson és korszerűen működtessen egy versenyképes, fenntartható turisztikai rendszert egy adott térségben, úgy, hogy nem egy egységes, minden térségben teljesen azonos rendszer kiépítésén keresztül kívánja ezt elérni, hanem a helyi, térségi és regionális specifikációkat és adottságokat veszi figyelembe, melyet a statisztikai-közigazgatási térségek alapján működő turizmus-fejlesztési rendszerek kevésbé lennének képesek hasonlóan célzottan támogatni [TÖZSÉR, 2010]. Az általánosabb, fenti alapelvek tehát egységesnek mondhatók, azonban a tervezési, megvalósítási folyamatok szükségszerűen egyedi megoldásokat, megközelítéseket kell, hogy eredményezzenek.

TDM és fenntarthatóság

Napjainkban alapvető elvárás a különféle tervek megvalósításával kapcsolatban, hogy megfeleljenek a fenntarthatóság főbb kritériumainak. A terület külföldi [LIM-MCALEER 2005; MCKERCHER 2003; SAARINEN 2006; VELIKOVA 2001; HÁK et al 2007] és hazai [SZIGETI-BORZÁN 2012; TÓTH 2003; SZLÁVIK 2002] irodalmában egyaránt széles körű, különféle megközelítésekkel találkozhatunk.

Jelen esetben, a turisztika menedzselésének területén a fenntarthatóság alatt elsősorban azt érthetjük, hogy a fejlesztések eredményeképpen a látogatóforgalom úgy növekedjen, hogy a desztináció környezetére, közösségére – így az ott élőkre, dolgozókra, valamint turisztikai célból az adott térségben tartózkodókra-, gazdaságára egyaránt rövid és hosszú távon előnyös hatást gyakoroljon. A fenntartható turizmus különféle meghatározásaival találkozhatunk a szakirodalomban. Az eltérő megközelítések között az egyik hazai definíció szerint “a fenntarthatóságnak azt kell jelentenie, hogy a turizmus alapjául szolgáló erőforrások, valamint a turizmus által érintett személyek a hasznosításon keresztül ne szenvedjenek el olyan hatásokat, amelyek visszafordíthatatlan negatív folyamatokat indítanak el.” [Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013 2005 pp. 69].

Érdeemes megemlíteni a WTO meghatározását is, mely szerint “A fenntartható turisztikai fejlesztés egyrészt kielégíti a jelenlegi turisták és fogadó területek szükségleteit, másrészt védelmezi és növeli a jövő lehetőségeit. Az elképzelések szerint lehetővé teszi az erőforrások olyan módon történő menedzselését, hogy miközben az emberiség kielégítheti gazdasági, társadalmi és esztétikai igényeit, ugyanakkor megőrizheti az alapvető ökológiai folyamatokat, a biológiai változatosságot és az életet fenntartó rendszereket, valamint a különböző népek és csoportok integritását is.” [WTO 1998]. A fentiek nyomán elvárható egy TDM stratégiával szemben, hogy a természetes és épített környezet megóvásán keresztül a közösség, az adott hely kultúrája, az ott működő vállalkozások – turisztikával és más területeken dolgozó szervezetek, vállalatok mellett a desztináció gazdaságának fejlődése, valamint a turizmus céljából az adott térségbe érkezők elégedettsége is teljesüljön. Látható, hogy összetett, jellemzően sokrétű, az egyes szereplők között történő egyeztetési feladatot jelent egy ilyen stratégiának már a kidolgozása is. A fenti kritériumoknak megfelelő megvalósítás további kihívásokat képes jelenteni az érintettek számára, beleértve a későbbiekben történő visszacsatolásokat, módosításokat, aktualizálásokat, újragondolásokat is. E szempontokhoz képest jelentősen eltérő megközelítéseket alkalmaznak a menedzsment, illetve marketing szemléletet alkalmazó kutatók [MCKERCHER 2003]. A fenntartható turizmus különféle megközelítéseivel találkozhatunk a szakirodalomban, matematikai modellekkel [COLLINS 1999] és ezek kritikájával, módszertani hiányosságainak tárgyalásával egyaránt [VELIKOVA 2000]. A természeti és kulturális, illetve épített örökség védelme kapcsán különböző megközelítéseket alkalmaznak az egyes szerzők [COLLINS 1999, LIM-MCALEER 2003]. A

népesség növekedése kapcsán jelentkező potenciális turisztikai terhelés számottevő jelenségéről [AYALA 1995; LIM-MCALEER 2003].

Anyag és módszer

A fentiek alapján tehát elmondható, hogy a desztinációs turisztikai rendszer, a hozzá kapcsolódó stratégiák, folyamatok menedzselése összetett feladatnak mondható. A tervezés, fejlesztés, működtetés, változtatások adaptációja sokrétű feladatokat ró a bennük résztvevőkre. Ezek fenntarthatóságával kapcsolatos kérdései kapcsán fontos kiemelni, hogy az adott időszakban kirajzolódó lehetőségek mellett a hosszú távú hatások figyelembevétele képes alapvetően meghatározni az adott térség TDM stratégiáját, a potenciális, előnyös és káros hatások elemzésén, értékelésén keresztül. Maga a tervezés egy kiindulási alap, a tervek szakszerű megvalósításában több terület szervezetei és szakemberei vesznek részt, megfelelő módon működtetve a kérdéses turisztikai szolgáltatásokat, intézményeket, úgy, hogy közben a folyamatokat kritikus szemmel, a látható és várható jelenségek időről időre történő újragondolásán, módosításán keresztül a fenti céloknak megfelelően vizsgálják.

A VICE-modell

Az alábbi, úgynevezett VICE modell – mely a látogatók (visitors), turisztikai iparág (industry), közösség (community) és környezet (environment) angol kifejezéseinek közdőbetűiből került összevonásra – nem számol a gazdasággal, mint a fenntarthatóság különálló, megkülönböztetett elemével, inkább a környezeti, társadalmi, valamint a turisztikával kapcsolatos kérdésekre helyezi a hangsúlyt. A környezet, mint központi elem mellett a helyi közösség, a térségbe látogatók, továbbá a turisztikai iparág kiemelt szerepet kap. (1. ábra)

1. ábra. VICE modell

Forrás: TDM működési kézikönyv, p.12

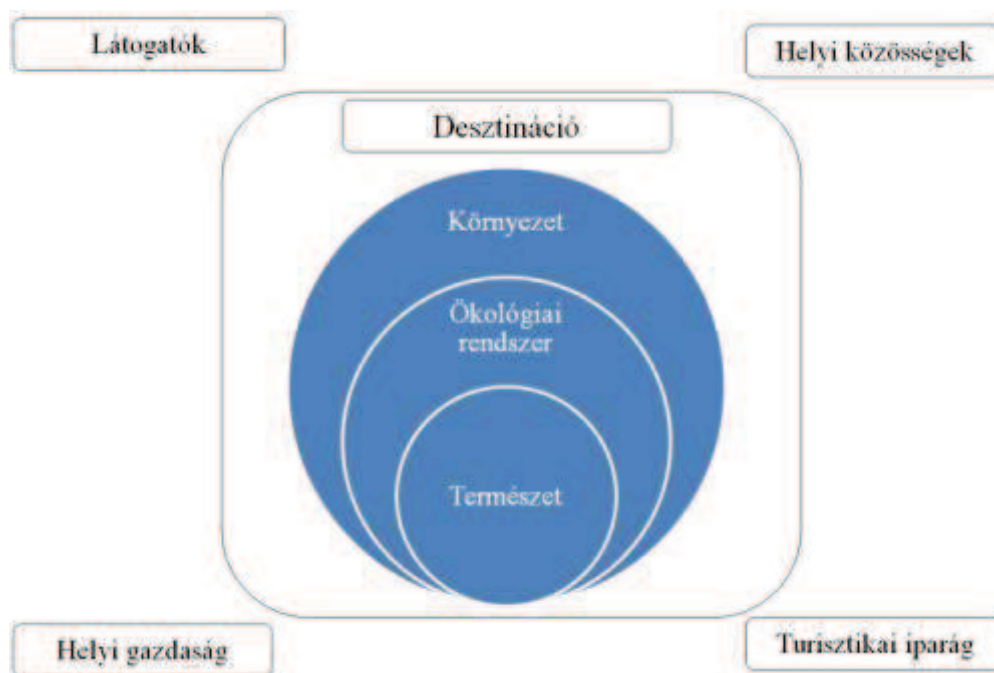
A fentieknek megfelelően azonban fontos hozzátenni, hogy a gazdaság további szereplőinek jelenlétét is érdemes volna figyelembe vennünk a fenntarthatóság vizsgálata során. Többek között ezért tartom fontosnak a VICE modell kiegészítését, továbbfejlesztését, melyet EVIDENCE modellnek nevezek, s az alábbi elemekből épül fel: környezet (environment), látogatók (visitors), turisztika iparága (industry), desztináció (destination)³², a helyi gazdaság (economy), természet (nature), közösség (community), ökológia rendszer (ecology).

³² Mely magába foglalja a természeti, ökológiai és környezettel kapcsolatos elemeket.

Összegyűjtve a 2013 nyertes magyarországi térségek TDM pályázatainak³³ fenntarthatósággal kapcsolatos főbb célkitűzéseit és eszközeit, a következő fejezetben bemutatásra kerülő EVIDENCE modell segítséget nyújthat abban, hogy a VICE modellhez képest egy részletesebb rendszerezésen keresztül tegye áttekinthetőbbé a TDM fejlesztésekkel kapcsolatos terveket.

Eredmények

Az EVIDENCE modell

3. ábra. Az EVIDENCE modell
Saját szerkesztés

Az EVIDENCE modell elemei:

- környezet (environment): e kategóriába az épített és természeti tényezők összessége tartozik.
- látogatók (visitors): az adott desztinációba érkezők; elsősorban a turistákat értjük alatta, de ide tartozhatnak a munkavégzés céljából huzamosabb ideig az adott térségben dolgozók is.

³³ A 2013-as év során nyertes alábbi szervezetek TDM pályázatai kerültek áttekintésre, s az ezekben fellelhető elemek összesítve kerültek az EVIDENCE-modell kategóriáiba besorolásra: Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesület, Mecsek-Hegyhát Turisztikai Egyesület, Dél-Mezőföld Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesület, Szekszárd és Térsége Turisztikai Közhasznú Egyesület, Szigetvári "Zrínyi 1566" Turisztikai Egyesület, Balatonföldvári Kistérségi Turisztikai Egyesület, Balatonmárfafürdői-Balatonkeresztúri Turisztikai Menedzsment Egyesület, Fonyódi Turisztikai Egyesület, Siófoki Turisztikai Egyesület, Savaria Turizmus Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, Sopron Régió Turisztikai Központ Nonprofit Kft., Vasi Hegyhát-Rábamente Közhasznú Turisztikai Egyesület, Veszprémi Turisztikai Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, Tata és Környéke Turisztikai Egyesület, Sümeg és Térsége Turisztikai Desztinációs Menedzsment Egyesület, Komáromi Turisztikai Egyesület, Miskolci Idegenforgalmi Marketing Nonprofit Kft., Hajdúszoboszlói Turisztikai Nonprofit Kft., Kőrös-menti Turisztikai és Kulturális Egyesület, Jövő Építők Turisztikai Desztináció Menedzsment, Gyomaendrőd Helyi Turisztikai Desztináció Menedzsment Szervezet.

- turisztika iparága (industry): a turizmussal foglalkozó szervezetek, illetve vállalkozások összessége.
- desztináció (destination)³⁴: gyűjtőfogalom, mely magába foglalja valamennyi a környezeti, ökológiai és természeti elemet, illetve a köztük fennálló kapcsolatokat, összefüggéseket, így lehetővé téve előbbieik általánosabb, összefoglaló jellegű csoportosítását, felsorolását.
- a helyi gazdaság (economy): helyi gazdasági aktorok, amelyekre különféle hatásokat gyakorolhatnak a turizmussal kapcsolatos stratégiák.
- természet (nature): a stratégiák természettel, valamint annak védelmével kapcsolatos elemei.
- közösség (community): az adott térségben lakók, illetve huzamosabb időn át tartózkodók összessége.
- ökológia rendszer (ecology): az adott térségre jellemző ökológiai jelenségek, összefüggések.

A helyi gazdaság különálló szerepeltetése azért is lehet lényeges, mert többek között munkahelyeket képes biztosítani, értékteremtő folyamatokon keresztül adóbevételeket képes generálni, melyek egy része az adott térség bevételeiként jelennek meg. Emellett gyakran szervesen részt vesz a turizmushoz kapcsolódó háttér folyamatokban, közvetetten vagy akár közvetlenül kapcsolódó termékek, szolgáltatások előállításán keresztül. Mindezek mellett támogatóként számos, a turizmus területén működő szervezet, vállalkozás működését is segítheti. Szintén a helyi gazdaság jelentőségét növelheti az a jelenség is, melynek során a különféle vállalatokhoz időszakos munka keretében érkezők hosszútávon tervezhető szálláshely-keresletet eredményezhetnek. A természet és az ökológiai rendszer szerepeltetése lehetővé teszi, hogy a modell egy részletesebb, árnyaltabb megközelítésen keresztül írja le, illetve mutassa be a turizmus fenntarthatósággal kapcsolatos vetületeit, azonban a desztináció³⁵, mint összefoglaló kategória segíthet abban az esetben, ha kevésbé részletesen kíván a modell alkalmazója kitérni a fenti kategóriákhoz tartozó elemek tárgyalására, csoportosítására.

A modell egyes kategóriáiba az egyértelműen besorolhatóak mellett találkozhatunk olyan elemekkel is, melyek több területet is képesek közvetlenül, vagy közvetett módon érinteni³⁶. A fenntarthatósággal kapcsolatos tengelyhez tartozó különféle célokat sok esetben inkább közvetett módon találhatjuk meg. A fogalom többfajta megközelítésével is találkozhatunk, így beszélhetünk a természeti értékek védelmével kapcsolatos, jellemzően a természet-turizmus kapcsán megjelenő célokról, de az egyes programok fenntarthatóságával, több, más célokkal való összeegyeztethetőségével is.

A TDM stratégiákban megjelölt, fenntarthatósággal kapcsolatos célok és eszközök kategorizálása³⁷ az EVIDENCE modell segítségével:

- Látogatók: egészségturisztikai lehetőségek fejlesztése, a kerékpárútvonalak és a gyalogtúra útvonalak pontos jelzéseinek, térképeinek fejlesztése, gyalogos túraútvonalainak felújítása, tanösvények létrehozása speciális, akadálymentesített táblák kihelyezése, mobil eszközökre letölthető sétaútvonal, turisztikai termékek

³⁴ Mely magába foglalja a természeti, ökológiai és környezettel kapcsolatos elemeket.

³⁵ A desztináció jellemzői alatt az adott térség természeti, ökológiai, természeti vonásait, sajátosságait, valamint a stratégia ezekre gyakorolt hatásait értve.

³⁶ Az ilyen elemek az alábbiakban abba a kategóriákba kerülnek besorolásra, ahova legszorosabban tartoznak.

³⁷ Általánosan megjelölt célok és eszközök: a térség fenntartható turisztikai fejlesztése, fenntartható és versenyképes turizmus megteremtése, helyi adottságokra építő turisztikai csomagok létrehozása.

népszerűsítése, az aktív, öko- és kulturális turizmus hármas egységének hangsúlyozására információs anyagok kiadása, aktív turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra kiépítése, egészségturisztikai fejlesztések, a kultúrára (római-kori emlékek, Világörökség-jelölt erőrendszer, lovas színház, programok), az egészségügyi szolgáltatásokra (gyógyfürdő, szabadidőpark), valamint az aktív szabadidőtöltésre (lovaglás, természetjárás, horgászat) épülő stratégia kidolgozása, kerékpáros útikalauz készítése, kerékpáros infrastruktúra fejlesztése a projektterületen (határon átnyúló kerékpár turisztikai fejlesztések), tematikus sétautak létrehozása, térségi kerékpáros túraútvonal-hálózat kialakítása (Balatoni Bringakörúttal történő összekapcsolás), változó nehézségű kiskörökből álló túraútvonal készítése a térségben, fedett pihenőhelyek és túraútvonalak kiépítése, falusi turizmus fejlesztése, vízi- és természetjáró (erdei) aktív programok elősegítése.³⁸

- Helyi közösségek: emelkedő életszínvonal elérése³⁹, környezettudatosság növelése a helyi társadalomban⁴⁰; élmény és aktív kikapcsolódás nyújtása, kedvezmények a helyiek számára, hagyományörző, helyi rendezvények rendezése, belváros népszerűsítése a helyi lakosok számára⁴¹
- Helyi gazdaság: helyi termékek értékesítésének támogatása, helyi vállalkozások megbízása, preferálása a turizmussal kapcsolatos fejlesztési feladatokkal. helyi konyhák jellegzetességei és egyéb helyi kézműves termékek⁴², a helyi termékek turisztikai célú hasznosítása, helyi népművészethez, helyi értékekhez kapcsolódó tárgyak készítése, helyi termelői és kézműves piac megnyitása, helyi termék pont kialakítása, amelyeken egységes arculati megjelenéssel értékesíthetők a helyben készült kézműves termékek, élelmiszerek Veszprém és térségében, a város és a turizmus szereplői egységes arculattal és marketingstratégiával jelenjenek meg a turisztikai piacon, a térségben termelt borokat kínálása a vendégeknek, a turizmusban érdekelt vállalkozásokkal, szolgáltatókkal való együttműködések ösztönzése⁴³
- Turisztikai iparág: együttműködés a helyi partner szervezetekkel, elsősorban a környezetvédő és kulturális szervezetekkel⁴⁴, közös együttműködés a helyi vízügyi igazgatósággal környezetvédelmi és vízügyi ismeretterjesztési tevékenységben való részvételen keresztül, egészségturisztikai pozíció elérése az Európai desztinációk körében⁴⁵
- Desztináció (környezet, ökológiai rendszer, természet): természeti és környezeti örökségének megóvása, a térség természeti, kulturális, műemléki védelme, megújuló

³⁸ Az egyes elemek rendre az következő turisztikai szervezetek programjai alapján kerültek felsorolásra: Jövő Építők Turizmus Desztinációs Egyesület, Körös-menti TDM. Duna-Gerece Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. (tatai és a komáromi helyi TDM szervezetek), Fonyódi Turisztikai Egyesület, Szekszárd és Térsége Turisztikai Egyesület, Komáromi Turisztikai Egyesület, Sümeg és Térsége TDM Egyesület, Savaria Turizmus Nonprofit Kft., Sopron Régió Turisztikai Központ, Balatonföldvári Kistérségi Turisztikai Egyesület, Balatonmáriafürdői-Balatonkeresztúri Turisztikai Egyesület, Dél-Mezőföld Turisztikai Desztináció Menedzsment, Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Desztináció Menedzsment.

³⁹ A helyi gazdaságot, valamint a látogatókat is érintheti.

⁴⁰ Hosszú távon az adott desztináció környezeti jellemzőire is képesek ezek hatást gyakorolni.

⁴¹ A Savaria Turizmus Nonprofit Kft és a Szigetvári "Zrínyi 1566" Turisztikai Egyesület programjai alapján.

⁴² A helyi közösségek fejlesztéséhez is tartozhatnak.

⁴³ Jövő Építők Turizmus Desztinációs Egyesület, GYÜSZ-TE Gyomaendrődi Üdültetési Szövetség Turisztikai Egyesület, Körös-menti Turisztikai Desztinációs Egyesület, Hajdúszoboszló Város Turisztikai Desztinációs Menedzsment Szervezete, Tata és Környéke Turisztikai Egyesület, Veszprémi Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft., Balatonföldvári Kistérségi Turisztikai Egyesület, Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesület programjai alapján.

⁴⁴ A desztináció kategóriájához is tartozhat.

⁴⁵ GYÜSZ-TE Gyomaendrődi Üdültetési Szövetség Turisztikai Egyesület, Hajdúszoboszló Város Turisztikai Desztinációs Menedzsment Szervezete programjai alapján.

energiaforrást felhasználó turisztikai eszközök alkalmazása, területek védetté nyilvánításának elősegítése, állatvédelem, környezettudatos szemléletformáló egészségnap rendezvény környezetvédelmi infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése, környezetbarát jármű (elektromos városnéző kisbusz) alkalmazása, elektronikus formátumú brossurák alkalmazása, határvidék közös kulturális turisztikai desztinációjának fejlesztése, megújuló energiaforrást felhasználó táblarendszer kiépítése⁴⁶

A fenti csoportokban a pályázatok által érintett, fenntarthatósággal kapcsolatos elemek összesítve kerültek besorolásra. Fontos tapasztalat, hogy a látogatók, a helyi gazdaság, a turisztikai iparág, a desztináció kategóriája valamint a helyi közösségek - jellemzően a felsorolás sorrendjében - egyre inkább általános formában kerültek megjelölésre az egyes TDM stratégiákban⁴⁷.

Egy TDM stratégia fenntartható jellegének egyfajta kritériumaként a fenti kategóriák megfelelő módon történő szerepeltetését érdemes megjelölnünk. Amennyiben ezzel a feltételezéssel élünk, a modell segítségével láthatóvá válnak azok a területek, melyeknél hiányosságokat mutatnak a tervek, s így ezek fenntarthatósága is kétséges^{48,49}.

Következtetések

Az EVIDENCE modell alkalmazásával feloszthatóak az egyes pályázatokban megtalálható elemek, a csoportosítás segítségével ezek áttekinthetőbbé válnak. Természetesen olyan esetekkel is találkozhatunk, amikor a kategóriába sorolás nem egyértelmű, ennek leginkább az az oka, hogy a számos térségi turisztikai-fejlesztési programban a fenntarthatósággal kapcsolatos tervek, kapcsolódások sok esetben inkább általános megközelítésben jelennek meg. Érdemes emellett azt is megjegyezni, hogy idővel a különböző területekre fókuszáló programok máshol is képesek hatásokat kifejteni. Találkozhatunk olyan esetekkel is, melyeknél közvetlenül is képes megjelenni valamilyen, a desztináció fenntarthatósággal kapcsolatos elem, ezekkel – a fenti példák tükrében – leginkább az adott területre jellemző közvetlenül természeti, ökológiai, illetve környezeti területeket érintő intézkedések, illetve tervek esetén találkozhatunk. Az előbbi jellemzőket tömörítő gyűjtő-kategória alkalmazása egyszerűsítheti a besorolást, főként azokban az esetekben, amikor kevesebb, illetve kevésbé részletes információt találunk fenntarthatóság szempontjából a vizsgált stratégiában.

Lényeges kérdés, hogy hosszú távon milyen módon képesek érvényesülni megfogalmazott célok - szerepeljenek azok részletesen, vagy inkább általános vonásként a kérdéses pályázatokban? Hasonlóképpen, melyek lesznek azok, melyek valóban fenntarthatóak lesznek egy adott térség turisztikai fejlesztésében? A fenti kérdésekre jelenleg, az elérhető információk birtokában egyértelmű választ nem adhatunk, az azonban több esetben is megfigyelhető, hogy a vizsgált stratégiákban a fenntarthatósággal kapcsolatos célok és

⁴⁶Mecsek-Hegyhát Turisztikai Egyesület, Dél-Mezőföld Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesület, Siófoki Fürdőegylet Turisztikai Egyesület, Körös-menti Turisztikai Desztinációs Menedzsment Egyesület, MIDMAR Miskolci Idegenforgalmi Marketing Nonprofit Kft., Savaria Turizmus Nonprofit Kft., Vasi Hegyhát-Rábamente Közhasznú Turisztikai Egyesület programjai alapján.

⁴⁷A szorosan fenntarthatósággal kapcsolatos területek, tervek gyakran csupán említés szintjén jelentek meg.

⁴⁸A természeti, ökológiai és környezeti kategóriáknál ez az elvárás valamelyest másképpen értelmezendő, hiszen ezek számára az általánosabb csoportosítás, a desztináció kérdéses jellemzőit magába foglaló halmaz lesz az, melyben megfelelő mértékben kell reprezentálva lennie a vizsgált stratégiának.

⁴⁹Az egyes kategóriákba sorolt tervek természetesen képesek közép-, illetve hosszútávon hatást gyakorolni más területekre is, olyanokra, melyeknél hiányosságokat tapasztalhatunk a stratégiák vizsgálatakor.

eszközök sok esetben kevésbé kidolgozottak, illetve részletesek és hangsúlyosokat, mint a közvetlenül turisztikai termékek fejlesztésére, illetve azok marketingjére vonatkozó fejlesztésekkel kapcsolatos tervek, elképzelések.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom Dr. habil Szigeti Cecéliának a tanulmánnyal kapcsolatos észrevételeiért.

Hivatkozott Források

- AUBERT, A (Szerk) [2007]: A térségi turizmuskutatás és tervezés módszerei és eredményei. Dialog Campus Kiadó, Pécs.
- AUBERT, A (Szerk) [2011]: Turizmus-menedzsment. Pécsi Tudományegyetem, Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ, Pécs.
- AYALA, H [1995]: Ecoresort: a "Green" masterplan for the international resort industry. *INTERNATIONAL JOURNAL OF HOSPITALITY Management* 14. pp. 351- 374 pp.
- BABÁK, Z [2013]: Számos új elemmel gazdagodott 2013-ban a turizmus a Körösök szívében (Körös-menti TDM) On-line: <http://www.newjsag.hu/2013/12/20/szamos-uj-elemmel-gazdagodott-2013-ban-a-turizmus-a-korosok-sziveben/>
- BALATONFÖLDVÁRI KISTÉRSÉGI TURISZTIKAI EGYESÜLET [2013]: Második TDM pályázat. On-line: <http://www.balatonfoldvar.info.hu/hu/turisztikai-egyesulet/masodik-tdm-palyazat/index.html> Letöltés dátuma 2014.01.07.
- COLLINS, A [1999]: Tourism development and natural capital. *ANNALS OF TOURISM RESEARCH*, VOL. 26. 1. pp. 98-109 pp.
- DÉL-MEZŐFÖLD TURISZTIKAI DESZTINÁCIÓ MENEDZSMENT [2012]: Kulturális örökség, természeti környezet. On-line: <http://delmezofold-tdme.hu/rolunk/> Letöltés dátuma 2014.01.06.
- DUNA –GERECSE KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT. [2012]: Duna –Gerecse Közhasznú Nonprofit Kft., mint térségi TDM szervezet szakmai tevékenységének megalapozása, előterjesztés on-line: http://www.kemoh.hu/cikk_kepek/pdf/kozgyules/121214/121214-03.pdf Letöltés dátuma 2014.01.08.
- EMVA TÁRSFINANSZÍROZÁSÚ INTÉZKEDÉSEK IRÁNYÍTÓ HATÓSÁGA [2012]: Az EMVA társfinanszírozású intézkedések Irányító Hatóságának 88/2012. (VII. 26.) számú közleménye a 76/2011. (VII. 29.) VM rendelet alapján a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák LEADER fejezetének végrehajtásához 2011-től nyújtandó támogatások minimális pontthatairól. Online: [http://umvp.kormany.hu/download/5/67/40000/IHk_2012_088_\(VII_26\)_IHkozlemeny.pdf](http://umvp.kormany.hu/download/5/67/40000/IHk_2012_088_(VII_26)_IHkozlemeny.pdf). Letöltés dátuma 2014.01.10.
- FEKETE, M [2006]: Hétköznapi turizmus. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sopron.
- FOGARASSY, CS.; LUKÁCS Á. [2010]: Magyarországi alternatív energetikai adottságok áttekintése a képzési prioritások és tartalmi szintek meghatározásához *MEZŐGAZDASÁGI TECHNIKA* 2010/02:(2)
- FONYÓDI TURISZTIKAI EGYESÜLET [2012]: Előterjesztés a „Fonyódi TDM szervezet fejlesztése” című, a DDOP-2.1.3/C-12 "Helyi és térségi turisztikai desztinációs menedzsment szervezetek és turisztikai klaszterek létrehozása és fejlesztése" pályázati

- konstrukcióra beadandó pályázatról. On-line: <http://www.kozadat.info/download-document/940-turisztikai-palyazat-eloterjesztes.html> Letöltés dátuma 2014.01.09.
- GYOMAENDRŐDI ÜDÜLTETÉSI SZÖVETSÉG TURISZTIKAI EGYESÜLET (szerk.: Varga Dorottya) [2013]: Beszámoló a GYŰSZ-TE (Gyomaendrődi Helyi Turisztikai Desztináció Menedzsment tevékenységéről. On-line: <http://updates.edtr.hu/publikacio/baafd4d4c50a9f993441e19e049583e0/ules/39109/724542/melleklet/1197769> Letöltés dátuma 2014.01.08.
- HAJDÚSZOBOSZLÓI TURISZTIKAI NONPROFIT KFT [2013]: Sajtóközlemény az ÉAOP-2.1.3-12-2012-0010 projekt indulásáról. On-line: <http://hajdusoboszlo.hu/sajtokozlemenye-az-eaop-2-1-3-12-2012-0010-projekt-indulasarol> Letöltés dátuma 2014.01.10.
- HÁK, T; MOLDAN, B.; DAHL A.L. [2007]: Sustainability Indicators: A Scientific Assessment Scope, Island Press
- HEVES MEGYEI HÍRLAP [2013]: Harmincmillió forint a szilvásvárad turizmusnak. On-line: <http://www.heol.hu/heves/kozelet/harmincmillio-forint-a-szilvasvaradi-turizmusnak-486037> Letöltés dátuma 2014.01.11.
- HÉVIZ TURIZMUS MARKETING EGYESÜLET [2010]: A Desztinációs együttműködés további erősítése Hévízen, az „élet forrásánál” című pályázat összefoglalója. On-line: <http://www.umvp.eu/files/A%20nyertes%20h%C3%A9v%C3%ADzi%20TDM%20p%C3%A1ly%C3%A1zat%20r%C3%A9szletei.doc> Letöltés dátuma 2014.01.07.
- HOFFMANN, A [2000]: A fenntartható turizmus fejlesztése: Irányelvek a turizmus tervezőinek és szervezőinek, Geomédia, Budapest
- JÖVŐ ÉPÍTŐK TDM ÉS VÁROSMARKETING IRODA [2013]: A Jövő Építők Turizmus Desztinációs Egyesület tevékenysége. On-line: <http://gyoparosfurdo-oroshaza.hu/oroshaza/jovo-epitok-tdm> Letöltés dátuma 2014.01.06.
- KOMLÓ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA [2012]: Helyi és térségi turisztikai desztinációs menedzsment szervezetek és turisztikai klaszterek létrehozása és fejlesztése című pályázat benyújtása. Előterjesztés. On-line: http://komlo.ekisterseg.hu/letoltes.php?d_id=8438 Letöltés dátuma 2014.01.11.
- KOZMA, B. [2006]: Turizmus marketing, Főiskolai jegyzet, BGF, Budapest.
- LENGYEL, M. et. al. [2008]: TDM működési kézikönyv, Heller Farkas Főiskola
- LIM, C.-MCALEER, M [2003]: Ecologically sustainable tourism management. *ENVIRONMENTAL MODELLING & SOFTWARE* vol. 20. pp. 1431–1438 pp.
- MAGYAR TURISZTIKAI HIVATAL [2005]: Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013 pp. 69, On-line: www.kormany.hu/download/4/5c/20000/NemzetiTurizmusfejlesztesiStrategia.pdf Letöltés dátuma 2014.01.14.
- MECSEK-HEGYHÁT TURISZTIKAI EGYESÜLET [2012]: Mecsek-Hegyhát TDM szervezet kialakítása a Komlói kistérségben. On-line: http://ddrmi.deldunantul.hu/komlo/Fejleszt%E9si%20proram_Mecsek-Hegyh%E1t%20TDM.doc Letöltés dátuma 2014.01.08.

- MCKERCHER, B [2003]: Sustainable tourism development – guiding principles for planning and management. Presentation to the National Seminar on Sustainable tourism Development Bishkek, Kyrgystan, November 5 – 9, 2003.
- NAGYATÁD-RINYAMENTE TURISZTIKAI DESZTINÁCIÓ MENEDZSMENT EGYESÜLET [2012]: Előterjesztés Nagyatád Város Önkormányzata és a Nagyatád-Rinyamente Turisztikai Egyesület között megkötendő Középtávú Együttműködési Megállapodás elfogadásáról, valamint a DDOP-2.1.3/B-12 azonosító számú Európai Unió projektben való részvételről. On-line: http://www.nagyatad.hu/modules.php?name=Download&file=20121025_5_Eloterjeszt_es_Nagyatad_Varos_Onkormanyzata_es_a_Nagyatad_Rinyamente_Turisztikai_Egyesulet_kozott_megkotendo_Kozeptavu_Egyuttmukodesi_Megallapodas_elfogadasarol.pdf&tipus=eloterjesztes Letöltés dátuma 2014.01.08.
- NYIRÁDI, Á.; SEMSEI, S. [2007]: Balatoni TDM füzetek. Siófok, Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség On-line: http://www.tdmszovetseg.eu/files/_tdmsz/download_files/11/tdmbalatonifuzetek.pdf Letöltés dátuma 2014.01.09.
- NYUGAT-DUNÁNTÚLI OPERATÍV PROGRAM (2011-2013) [2010]: Akcióterv. On-line: http://www.nfu.hu/nyugat_dunantuli_operativ_program Letöltés dátuma 2014.02.04.
- NYUGAT-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG [2013]: Unió támogatás a helyi és térségi turisztikai desztinációs menedzsment szervezetek és turisztikai klaszterek létrehozására és fejlesztésére. On-line: <http://www.westpa.hu/cgi-bin/itworx/itworx.cgi?modul=doctar/downloadfile&task=downloadfile&vid=2&dokid=13411> Letöltés dátuma 2014.01.14..
- RINYA-DRÁVA SZÖVETSÉG [2013]: Helyi Vidékfejlesztési Stratégia. Börcs, Leader Helyi Akciócsoport On-line: <http://www.rinyadrava.hu/assets/files/Strategia/RDSZCLLDHVS20130529.pdf> Letöltés dátuma 2014.01.10.
- ROP IRÁNYÍTÓ HATÓSÁG [2010]: Turizmusfejlesztés a regionális operatív programokban. Budapest, Nemzeti Fejlesztési Ügynökség Regionális Fejlesztési Programok Igazgatósága On-line: http://www.nfu.hu/download/32047/turizmus_ROP.pdf Letöltés dátuma 2014.02.04.
- SAARINEN, J. [2006]: Traditions of sustainability in tourism studies *ANNALS OF TOURISM RESEARCH* VOL. 33. 4. pp. 1121- 1134. pp.
- SAVARIA TURIZMUS NONPROFIT KFT [2012]: Turizmus és Média pályázat SI-HU-2-1-002. On-line: <http://www.agorasavarial.hu/projektek/turizmus-es-media> Letöltés dátuma 2014.01.10.
- SIÓFOKI FÜRDŐEGYLET TURISZTIKAI EGYESÜLET [2012]: Előterjesztés Siófok város képviselőtestületének 2012. novemberi ülésére. On-line: http://siofok.hu/files/3_%C3%9AJ_Szezon%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9s_2012_Si%C3%B3foki%20F%C3%BCrd%C5%91egylet.pdf Letöltés dátuma 2014.01.08.
- STANGE, J.-BROWN, D.(ed.) [2011]: Tourism Destination Management – Achieving sustainable and competitive results. US Agency for International Development, Washington
- SÜMEG ÉS TÉRSÉGE TURISZTIKAI NON-PROFIT KFT. [2013]: A Sümegi Kis turisztikai fejlesztése, a „Sümeg és Térsége Turisztikai Desztinációs Menedzsment

- integrált fejlesztése” című projekt On-line: <http://sumeginfo.hu/hu/sumegi-kisterseg-turisztikai-fejlesztese>. Letöltés dátuma 2014.01.10.
- SZÉKESFEHÉRVÁRI TUISZTIKAI KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT [2011] KDOP-2.2.1/A-2009-2007 jelű „Helyi turisztikai desztinációs menedzsment szervezet létrehozása Székesfehérváron” című TDM pályázat. On-line: http://www.kemoh.hu/cikk_kepek/pdf/kozgyules/121214/121214-03.pdf Letöltés dátuma 2014.01.08.
- SZEKSZÁRD MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA [2013]: Szekszárd és Térsége Turisztikai Közhasznú Egyesület TDM-pályázata. On-line: <http://www.szekszard.hu/szekszard/UserFiles/File/kozugyek/onkormanyzat/kozgynapirend/2013/0228/57elot.pdf> Letöltés dátuma 2014.01.10.
- SZIGETI, C.; BORZÁN A. [2012]: Lokális ökológiai lábnyom számítás, kritikák és jó gyakorlatok *POLGÁRI SZEMLE : GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT* 3-6: pp. 122-139. pp.
- SZIGETVÁR HÍRADÓ [2013]: Léptékváltás: kezdődhet a turisták Szigetvárra csalogatása On-line: <http://szigetvarhirado.hu/kozelet/leptekvaltas-kezdodhet-a-turistak-szigetvarra-csalogatasa> Letöltés dátuma 2014.01.10.
- SZIGETVÁR HÍRADÓ [2013]: Szigetvár nagyszabású idegenforgalmi projektje uniós támogatásból rajtolt el. On-line: <http://barcsirado.hu/kozelet/szigetvar-nagyszabasu-idegenforgalmi-projektje-unios-tamogatasbol-rajtoolt-el> Letöltés dátuma 2014.01.10.
- SZIGETVÁR TURISZTIKAI INFORMÁCIÓS PORTÁLJA [2013]: Szigetvári “Zrínyi 1566” Turisztikai Egyesület programja. On-line: <http://www.tdmszigetvar.hu/#aktualis-3-6> Letöltés dátuma 2014.01.08.
- SZLÁVIK, J. [2002]: A helyi-kisregionális szint szerepe a fenntarthatóságban. Budapest, Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Környezettudományi Intézete
- TATA ÉS KÖRNYÉKE TURISZTIKAI EGYESÜLET [2013]: Nyertes TDM pályázat a Duna-Gerece térségében. On-line: <http://www.visittata.com/info/szakmai-oldalak/dunagerecse-terseg/> Letöltés dátuma 2014.01.10.
- TÓTH, G. [2003]: Vállalatok környezeti érdemrendje – A vállalati fenntarthatóság minősítéséről és ennek nehézségeiről *KOVÁSZ VII.:(1-2) pp. 5-26. pp.*
- TÓZSÉR, A [2010]: Versenyképes turisztikai desztináció: új turisztikai versenyképességi modell. Doktori értekezés, Miskolci Egyetem.
- TURIZMUS ONLINE [2013]: EU-s támogatással alakul a miskolci TDM On-line: http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/elindulhat_a_miskolci_tdm_szervezet_elso_eu_s_projektje Letöltés dátuma 2014.01.08.
- TURIZMUS ONLINE [2013]: Két új turisztikai fejlesztési program Komárom-Esztergom megyében. On-line: http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/ket_uj_turisztikai_fejlesztési_program_komárom-esztergom-megyében Letöltés dátuma 2014.01.08.
- VARGÁNÉ, CS. K. [2010]: A fenntartható turizmus vidékfejlesztési összefüggései az Észak-alföldi Régió példáján. Doktori értekezés. Debrecen, Debreceni Egyetem, Agrár-Gazdálkodástudományok Centruma, Gazdaságelméleti Intézet

- VASI HEGYHÁT – RÁBAMENTE KÖZHASZNÚ TURISZTIKAI EGYESÜLET [2013]: Egyesületi alapszabály. http://www.vasihegyhat-rabamente.hu/editor_up/Alapszabaly.pdf Letöltés dátuma 2014.01.14.
- VELIKOVA, M.P. [2001]: How sustainable is sustainable tourism? *ANNALS OF TOURISM RESEARCH* VOL. 28. 2. pp. 496- 499. pp.
- VESZPRÉM MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA [2012]: A Veszprémi Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. által benyújtandó TDM pályázathoz szükséges döntés meghozatala (Helyi és térségi turisztikai desztinációs menedzsment szervezetek és turisztikai klaszterek létrehozása és fejlesztése. A pályázat kódszáma: KDOP-2.2.1/A-12). On-line: http://www.vehir.hu/data/file/2012/09/26/02_00_veszpremi_turisztikai_kozhasznu_kft_tdm_palyazathoz_szukseges_dontes_jibj0920.doc Letöltés dátuma 2014.01.10.
- WTO [1998]: A fenntartható turizmus fejlesztése, irányelvek a turizmus tervezőinek és szervezőinek. Budapest, Geomédia Kiadó

Szerző:

SZABÓ Dániel Róbert

Egyetemi tanársegéd, PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem,

Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, GET

szabodr@sze.hu